

DE MUTILATIES AAN DE BOVENFRONTTANDEN DER POEGERSCHEDELS

DOOR PROF. C. DE LA PARRA

Naar aanleiding van het door S n e l l verrichte onderzoek voor zijn dissertatie (4), zouden wij op de daarin beschreven specifieke mutilaties de aandacht willen vestigen. Bij Poeger waren n.l. in het jaar 1935 door B. v a n H e e k e r e n menselijke skeletresten gevonden. Het schedelmateriaal werd door S n e l l gemeten en vergeleken met het statistisch bewerkte materiaal van Java en Nw. Guinea, resp. dat van Javanen en Biakers. Daarbij werden dan overeenkomsten of verschillen met één der beide groepen opgemerkt. Ter inleiding diene, dat zoals algemeen bekend, en door velen wordt aangenomen, vanuit Centraal Azië drie verschillende rassen zich in verschillende richtingen verplaatst hebben, t.w. het Europese naar het Westen, het Mongolide naar het Oosten en het Negride naar het Zuiden. Deze verplaatsing ging in golven, d.w.z. dat herhaalde volksverschuivingen plaats vonden vanuit Azië naar het Zuiden toe. Een deel van het Negride ras koos zich waarschijnlijk een weg in Zuid-Westelijke richting naar Afrika toe en een ander deel vond langs de kusten der Indische Oceaan in Zuid-Oostelijke richting, over de Indonesische eilanden, in Australië en omliggende eilanden zijn bestemming.

Vertegenwoordigers van het Negride ras, de Australiden en Melanesiden, die zich in Australië en Melanesië blijvend vestigden, worden gerekend tot het Austro-Melanesische ras. Alles geschiedde natuurlijk niet in een snel tempo, doch voltrok zich geleidelijk aan, met intervallen van jaren. Vanuit het Noorden kwam een andere bevolkingsgroep zich vestigen op de Indonesische Archipel, n.l. de groep, die gerekend wordt tot het Maleise ras, die weer volgens v o n E i c k s t e d t tot de z.g. Palae-Mongoliden, dus tot het Mongolide of Oostelijke ras gerekend moeten worden. Ter plaatse, waar beide groepen elkaar ontmoet hebben, kunnen vanzelfsprekend vermengingen zijn opgetreden tussen beide bevolkingsgroepen (Mischvölker). Doch wij willen S n e l l zelf, aan de hand van citaten uit zijn werk hier en daar aan het woord laten.

Hij schrijft dan:

„Uit de onderzoekingen is gebleken, dat er eertijds een nauwe verwantschap met het Austro-Melanesische ras bestond en anderszids ook eigenschappen te vinden waren, die een invloed van Javaanse c.q. Maleise zijde waarschijnlijk maken. Er moet dan, afgezien van de verschuiving van de volkstroepen naar Australië toe, een innig contact hebben bestaan tussen het Austro-Melanesische ras en het Maleise ras in deze streek.”

Snell ziet dus in de Poegermens een mengvorm van beide rassen. Hij vervolgt:

„Waar de schedel nog het best bewaard is gebleven, werd het onderzoek beperkt tot de schedel, welke door zijn algemene vorm en de graciele bouw een betrekkelijk recente indruk maakt. Hier toe draagt dan een eigenaardigheid aan het gebit in de bovenkaak bij. De 4 snijtanden van de bovenkaak vertonen n.l. aan de kroon een zijdelingse, van de kauwrand uitgaande, bijna horizontale afslijping, zodanig, dat aan de kauwrand in het midden een afgeronde punt is blijven staan (zie bijgaande schets). Deze eigenaardige afslijping kon ik nergens in de beschikbare lectuur terugvinden. Baselow spreekt bij zijn beschrijving van de Australiërs niet over enige afslijping der tanden.

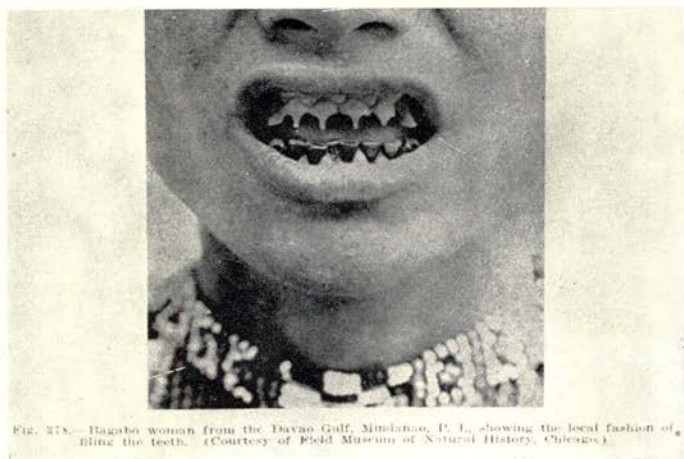
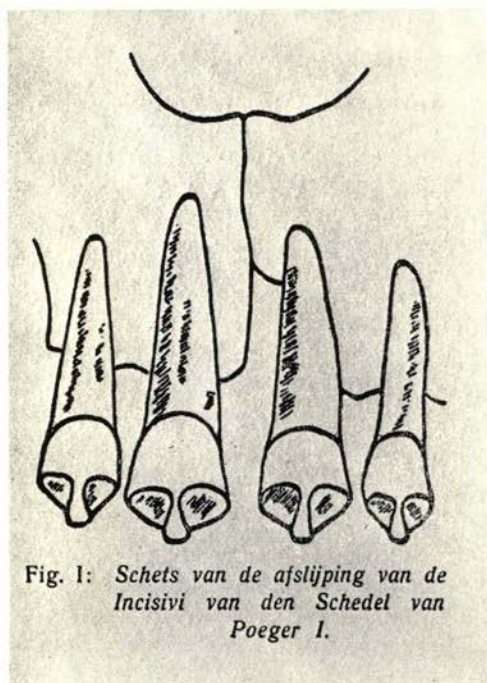
W. K. H. Feuilletau de Bruyn (naar Bos) schrijft over de Biakers: Mutilatie der tanden is niet gebruikelijk. Soms zijn overlangse groeven in het glazuur uitgevijld. Terwijl Bos niet over een dergelijke kunstbewerking rept in zijn dissertatie.

Ook Bylmer vermeldt in dit verband niets over de door hem bezochte stammen van Nw. Guinea etc.”

Uit Amerikaanse bron (5) leerden wij nog een andere plaats kennen. Bij de Bagabo's van Mindanao, aan de baai van Davao, zijn afslijpingen bekend, welke aan de bovenfronttanden voltrokken worden en het onderfront ongemoeid laten. Deze mutilaties komen geheel overeen met de door Snell beschreven afslijpingen bij de Poegermens. Waar deze eigenaardige vormen nergens anders voorkomen, doet dit bij ons de vraag rijzen of er enig verband kan hebben bestaan tussen beide plaatsen. Zo men uit bovenstaande uiteenzettingen al heeft vernomen, zijn dus van het Noordwesten uit verschillende vertegenwoordigers van het Negride of Zuidelijke ras langs de Indonesische Archipel getrokken. Waar de Maleiers naar het Zuiden trokken, hebben zij deze stroom doorbroken en zijn zij in deze Archipel terecht gekomen. Wij mogen nu wellicht wel aannemen, dat de stroom zich van de Filippijnen uit Zuidwaarts heeft bewogen over Borneo of Celebes. (vergelijk von Koenigswald).

Verder dient vermeld te worden, dat de Filippijnen een bevolking hebben, welke voor 70% uit vertegenwoordigers van het Maleise ras bestaat. Van een bepaalde stam schijnen dus vertegenwoordigers in Poeger terecht te zijn gekomen. Waar de mechanische abrasieën een vrij recente kunstbewerking zijn, die men bij pre-historische mensnerassen vrijwel niet gevonden heeft, concludeerde Snell terecht, dat de vondsten van betrekkelijk geringe ouderdom zouden zijn.

Daar hier geen duidelijke aanwijzingen gevonden werden omtrent de ouderdom der skeletten en de bronzen voorwerpen, welke in de naaste omgeving gevonden werden, de enige aanduiding vormden voor een mogelijke tijdsbepaling, zou men dus moeten aannemen, dat de resten niet ouder zijn dan de tijd, waarin de bronzen voorwerpen in algemeen gebruik waren op Java. Wat de data betreft, vindt men hiervoor zeer

uiteenlopende jaartallen aangegeven, ± 300 voor Chr. werd brons ingevoerd in Indonesië. Een tweede punt, waarop door etnologen gewezen wordt, is het dikwijls veel langer voortbestaan van gebruiksvoorwerpen in bepaalde streken dan elders, zodat hieruit ook niet altijd een juiste conclusie voor de tijdsbepaling getrokken kan worden.

De ouderdomsbepaling gaarne aan anderen overlatend, hebben wij slechts willen wijzen op overeenkomsten in de mutilaties der frontelementen bij Bagabo's en Poegermensen. Een andere merkwaardigheid bij de Bagabo's is, dat deze mutilaties slechts voltrokken worden aan de „vrouwelijke leden” van deze bevolkingsgroep. De op cosmetisch effect berekende bewerking is daarmee nog niet voleindigd. De onderfrontelementen worden dan nog geheel zwart gemaakt. De bovelementen worden voor zover er nog wat van staat, wit gelaten. Een gewoonte de tanden van onder- en bovenkaak zwart te maken, is ook zeer lang in Indonesië mode geweest, evenals het tanden vijlen (pangur). Het laatste vindt men hier en daar nog wel, doch het laat zich aanzien, dat deze gebruiken in Indonesië op de duur geheel verdwijnen zullen. Wij vragen ons nu af, of de beide skeletten van Poeger van vrouwen afkomstig zijn? Dit is voor zover kon worden vastgesteld voor het tweede skelet-Poeger 2 – wel aangenomen door S n e l l, doch voor het eerste-Poeger 1 – niet met zekerheid vastgesteld of dit volgens de veronderstelling, het skelet van een man is. Trouwens in de stellingen van S n e l l vindt men No. 1 genoemd:

„Geslachtsdiagnoses op onbekend skeletmateriaal zijn waardeeloos en vaak misleidend.”

Niemand zal het hem euvel duiden, wanneer hij zich niet waagt aan bepaalde speculaties. Mochten hier en daar de antropometrische uitkomsten hellen naar de vrouwelijke vormen, anderzijds zijn er ook weer uitkomsten, die naar de manlijke zijde afwijken. Ten slotte zegt S n e l l:

„Het onderzoek van de schedel van Poeger 2 leert dus, dat wij hier hebben een schedel, die in alle opzichten gelijkt op die der Javanen, meer speciaal op die der Javaanse vrouwen. Wanneer deze schedel niet die sterke verwerking en niet die merkwaardige afslijping der tanden vertoonde, zou men hem zeker tot de tegenwoordig nog levende Javanen rekenen. Een vergelijking van de skeletstukken van Poeger 2 met die van Poeger 1 geeft bovendien sterk de indruk dat het geraamte van Poeger 2, dat uit zeer graciele beenstukken bestaat moet hebben behoord tot het vrouwelijk geslacht, terwijl dat van Poeger 1 van een manlijk individu moet zijn. Meer dan een indruk kan dit niet zijn, aangezien positieve bewijzen niet te verkrijgen zijn. De conclusie ligt hier m.i. voor de hand, dat wij in de schedel van Poeger 2 de resten hebben te zien van een vertegenwoordiger van een groep, die zeer nauw aan de tegenwoordige Javanen (het Maleise ras) verwant is geweest.”

Misschien zou een vergelijkend onderzoek met materiaal uit Mindanao meer licht kunnen werpen op de Poeger-vondsten. Door de specifieke

mutilaties der bovenfront-elementen, die hier over de hele Indonesische Archipel onbekend zijn en slechts een aanknopingspunt bij de Bagabo's aan de baai van Davao vinden, is het o.i. alleszins waard, dat er een poging tot verder onderzoek gedaan wordt, ten einde uit een vergelijkend onderzoek met het statistisch bewerkte schedelmateriaal van Mindanao meer inzicht te verkrijgen omtrent de herkomst der Poeger-skeletten.

Literatuur

1. H. H i l l e r: Nudity to Raiment. New York 1930. Ed. Press.
2. G. H. R. v o n K o e n i g s w a l d: Die fossilen Säugetierfaunen Javas. Kon. Acad. v. Wetensch. Amsterdam. Proc. Sol. xxxvIII, No. 2, 1935.
3. G. H. R. v o n K o e n i g s w a l d: Eine fossile Säugetierfauna mit simia aus Südchina.
4. C. A. R. D. S n e l l: Menschelijke skeletresten uit de duinformatie van Java's Zuidkust nabij Poeger (Zuid Banjoewangi). Tevens een vergelijkend onderzoek van schedels van Javanen en Biakers.
5. K. H. T h o m a: Oral Pathology. 1950.